

*Наталія Колесніченко,
здобувач другого рівня вищої освіти
спеціальність 231 Соціальна робота,
ОПП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Практична психологія»,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

Науковий керівник: **Катерина Ігнатенко**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ЗА МЕТОДИКОЮ «РУХ. ІГРИ. СПОРТ.»

Постановка проблеми. Сьогодні психосоціальна допомога постраждалим внаслідок воєнних дій передбачає багатоплановість і комплексний характер роботи, особливо актуальна психосоціальна допомога дітям, які постраждали від воєнного конфлікту. Психосоціальна допомога впроваджується в освітніх закладах. Важливо дотримуватися принципів її впровадження та створювати умови, які б спонукали дітей гратися, розвиватися та навчатися, не дивлячись на травматичний досвід.

Виклад основного матеріалу. В нашому дослідженні ми використовуємо методологію експериментального проекту «Рух, ігри та спорт у психосоціальному розвитку дітей», розпочатого в 2005 році фондом «Terre des hommes». Цей проект був реалізований у рамках міжнародного року Організації Об'єднаних Націй, присвяченого спорту та фізичному вихованню. Метою цього проекту стала підтримка програм, які використовують спорт як інструмент виховання, розвитку та сприяння миру [8].

Фонд «Terre des hommes» ініціював експериментальний проект, інтегрований у регіональні психосоціальні програми, з метою підготовки аніматорів і викладачів фізкультури в рамках програм «Рух. Ігри. Спорт.» як психосоціального інструменту. Цей проект було реалізовано протягом двох триместрів спочатку в Ірані - в умовах надзвичайної ситуації (стихійне лихо), потім у Колумбії - в умовах збройного конфлікту й масової міграції населення.

Фонд Terre des Hommes (в перекладі з франц. – Земля людей) заснований у 1960 році, є провідною швейцарською організацією з надання допомоги дітям, яка працює більш ніж в 35 країнах світу. Діяльність фонду зосереджена на питаннях захисту дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах. Terre des hommes (TDH) діє в Україні з 2015 року, сприяючи вдосконаленню системи захисту дітей та реформуванню соціальної допомоги. Один з таких проектів, що розпочався ще в 2015 році

«Психосоціальне благополуччя та інклюзивне середовище для дітей у східній Україні», був успішно реалізований у Луганській та Донецькій областях.

В нашому дослідженні була впроваджена програма підготовки фахівців з захисту дітей що навчаються надання психосоціальної підтримки за методикою «Рух. Ігри. Спорт.» взяло участь 20 представників навчальних закладів, позашкільних закладів освіти й неурядових організацій з Івано-Франківської області. Також провели 4 інтерв'ю з аніматорами-фахівцями з Луганської та Донецької областей, які проходили навчання за методикою «Рух. Ігри. Спорт.» й мають досвід проведення психосоціальних занять.

Мета програми – навчання фахівців та розвиток їх навичок проведення групових психосоціальних занять із дітьми.

Завдання програми навчання:

- розвиток цих якостей (зокрема, методичних та технічних навичок);
- ознайомлення учасників з основними принципами проведення групових психосоціальних занять із дітьми;
- розвиток особистісних та соціальних якостей, методичних та технічних навичок для ефективно організації групових психосоціальних занять з дітьми;
- навчання різних типів групових психосоціальних занять з дітьми (творчі та спортивні заняття, ігри) та практичний досвід;
- адаптування ігор та практик роботи до надання психосоціальної підтримки у соціально-педагогічному захисті.

Програма складається з шести модулів з психосоціальної підтримки для дітей та дорослих, які постраждали від війни. Розрахована на фахівців, які працюють з дітьми, а саме: викладачів, педагогів, соціальних педагогів, соціальних працівників, психологів, волонтерів тощо. Модулі програми: «Аніматор та його навички», «Особливості й задачі ігрових занять», «Методологічні принципи проведення психосоціальних занять з дітьми», «Планування заняття», «Психосоціальні заняття: змагання чи співпраця?», «Творчі заняття» [8].

Користь ігор для покращення захисту дитини широко продемонстрована, зокрема, в дослідженні щодо права дітей на гру як у стані розвитку, так і під час кризи. Гра - це механізм виживання і захисту, тому що коли діти граються, вони створюють власний світ, у якому панує добробут, відповідно до Бредшоу (Bradshaw et al., 2007 рік). І справді, через гру діти виплескують назовні свої пориви і внутрішній світ у безпечному оточенні, що допомагає їм перебудувати себе і розвинути зовнішню та внутрішню стійкість особистості.

Завдяки новим ситуаціям, які існують «поза реальним світом», властивим іграм, діти змушені адаптуватися і виробляти оригінальну поведінку, тому що «можливо все». «Під час цієї зовнішньої поведінки відбувається внутрішній процес сполучення; формуються нові нейронні ланцюжки. (Гордон (Gordon) та ін., 2003; ван Прааг (van

Praag) та ін. 2005). (...) Гра підтримує нові нейронні сполучні ланцюжки і змінює архітектурну структуру ділянок мозку через власні цінності й вимисли (які приносять задоволення і формують поведінку у ситуації «а якщо»); «не тільки мозок моделює гру... гра також моделює мозок» (Пелліс і Пелліс (Pellis and Pellis), 2009:94).»

Ці різні елементи, а також керування власними емоціями, вміння справлятися зі стресом, спілкування, що зближує, креативність, навчання та інше, ставлять гру в прямий зв'язок із адаптивною системою мозку. Але найважливішими у грі є передусім задоволення та радість: «Відчуття радості і задоволення асоціюються з більш гнучкими і відкритими відповідями на ситуації та з ефективним вирішенням проблем, самоконтролем, далекоглядним мисленням і осторогою в небезпечних ситуаціях (Айсен і Рів (Isen and Reeve), 2006).» (...) З дослідження можна зробити висновок, що досвід ситуацій, що приносять задоволення, може принести користь у подоланні стресу та негативного досвіду (Сілк та ін.(Silk et al.), 2007, Кон та Фредеріксон (Cohn and Frederickson), 2009)»

Ще одним первинним фактором гри є спілкування, що зближує, бо дружба і можливі стосунки між однолітками мають захисний ефект, відповідно до Абу-еццедін та ін. (Abou-ezzedine et al.), 2007. «Гра стає важливим посередником у формуванні дружніх стосунків між однолітками, отриманні знань із соціальної динаміки й уміння правильно домовлятися (Фантуццо та ін. (Fantuzzo et al., 2004, Пенскіп (Panskepp), 2007)»

Висновки. Впровадження даної методики в діяльність освітнього закладу у формі проведення психосоціальних занять для дітей різного віку продемонструвало ефективність у подоланні травматичних наслідків, пережитих внаслідок воєнного дію.

Список використаних джерел:

1. Гридковець Н. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 3. Київ, 2018. 236 с.
2. Дубініна Я. П. Оволодіння технологіями психосоціальної допомоги як складова професійної підготовки фахівця з соціальної роботи URL:<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/10251/1/131-132.pdf> (Дата звернення 13.10.2024).
3. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації : [пер. з англ.] / Міжвідомчий постійний комітет. Київ : Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
4. Міжнародна організація з міграції. *Посібник із психічного здоров'я і психосоціальної підтримки на рівні громад в умовах надзвичайної ситуації та переміщення населення*. МОМ, Женева, 2021.
5. Про організацію надання психосоціальної допомоги населенню. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2023 №2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0126-24#Text> (Дата звернення 16.03.2024).

6. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. К., 2023. 149 с.

7. Child Protection Psychosocial Training Manual. Toolkit / відкритий ресурс: <https://childhub.org/en/child-protection-tools-trainers/child-protection-psychosocial-training-manual-toolkit> (Date of review 13.10.2024)

8. Terre des hommes в Україні. URL: <https://www.tdh-ukraine.org/ua/%D0%9F%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81> (Дата звернення 24.10.2024)

*Світлана Малошенко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 «Соціальна робота.
Соціальна педагогіка. Практична психологія»,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»(м. Полтава)*

Науковий керівник: **Леонід Ваховський**
доктор педагогічних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Постановка проблеми. Організаційно-правові засади здійснення соціального захисту населення в умовах воєнного стану в Україні базуються на Конституції України, відповідних законах, указах Президента, постановах Кабінету Міністрів та інших нормативно-правових актах. Ці засади регулюють забезпечення прав громадян на соціальний захист у надзвичайних умовах.

Виклад основного матеріалу. Стаття 46 Конституції України гарантує право громадян на соціальний захист, що включає забезпечення у випадках повної, часткової чи тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них причин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом.

Міністерство соціальної політики України є головним органом, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері соціального захисту населення, включаючи координацію надання допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО) та постраждалим від воєнних дій.

Органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію соціальних програм на місцевому рівні, зокрема створення центрів прийому ВПО, забезпечення їх житлом та основними соціальними послугами.